

УДК 343.9

КРИМІНОТЕОЛОГІЯ: АКТУАЛІЗАЦІЯ ТА СПЕКТР ЇЇ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

І. В.Кріцак

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем досудового розслідування Харківського національного університету внутрішніх справ

«Бож ярмо Моє любе, а тягар Мій легкий» «іго бо Моє благо, и брѣмя Моє легко єсть» (Мф.11:30)

Доволі часто у науковому світі для того, щоб реанімувати сучасну людиноцентричну свідомість на богоцентристську реальність/дійсність слід розпочинати все із самих малих/елементарних кроків, подібно як немовля сприймає цей світ і життя. Кожна епоха повинна дати своїх митців, вчених, енциклопедистів, златоустів. Тож ідейна/ідеологічна складова необхідна так само, як винайдення самого нормативного/матеріального механізму. Це змащувальна/богом/духом/натхненна справа, яка неодмінно дасть свої результати і добрі плоди.

Міждисциплінарність у кримінології та її значущість у вибудовуванні «суспільно-шкідливого» та «суспільно-небезпечного» крізь призму духовного. Методологія займає особливу роль і значення у вирішенні великої кількості наукових проблем. Водночас постає питання вибору шляху відповідного наукового дослідження. Для нас таким трендом / напрямом / теорією / концептом / конструктом/перцептивною є кримінологія. Звідси й методика, насамперед міждисциплінарний аналіз, який передбачає перегляд безмежної кількості наукових публікацій, щоразу переосмислюючи усе прочитане крізь призму суспільної дійсності: минулого, сьогодення та майбутнього крізь призму Священного Писання (Старий і Новий Заповіт) і Священного Передання як орієнтирів вироблення унікальних/оригінальних конструктивів кримінологічного знання.

Якщо говорити з позицій релігійних, духовних практик, - навіть злий/поганий/лихий помисел є гріхом/гріховною справою. Значить, можна уявити, яких громадян готує Церква Христова для небесної держави - Царства Небесного. Тобто, якщо кримінологія займається дослідженням проблем злочинності коли навіть лихий помисел є злом, значить спектр і об'єми досліджень кримінології збільшився, яка вже давно перейшла межі науки, що прислуговує/надає рекомендації для кримінального права, як це було у радянські часи та тривалий період після отримання Україною незалежності. Сьогодні професія кримінолога-аналітика є однією із найбільш затребуваних у світі. У багатьох країнах дана спеціальність користується особливим попитом на ринку праці. Вона знаходиться в одному ряді з психологом, священником, лікарем, вчителем. За великим рахунком кожна сфера і галузь повинна мати свого кримінолога-аналітика, який би досліджував її позитивні та негативні тенденції поряд із багатим/широким комплексом суспільних проблем.

Кримінологія по праву стала матір'ю наук/дисциплін кримінально-правового циклу, одним словом всього того, що стосується «Crimin» (тут і криміналістика, кримінальний процес, оперативно-розшукова діяльність, кримінально-виконавче право, кримінальний аналіз, попередження злочинності та багато інших напрямів і спецкурсів, які мають самий безпосередній зв'язок зі сферою кримінального у прийнятному для національного права розумінні. Поряд зі сказаним, кримінологія, спектр і можливості своєї дії неодмінно/безпосередньо поширює на сферу всього протиправного/як загального і правопорушення/як конкретного у значенні традиційних критеріїв не лише «суспільної-небезпеки», але й «суспільної шкідливості», яка притаманна багатьом галузям права та загрожує розвитку суспільних відносин.

Одразу ж бачимо як вимальовуються три сфери для наукових досліджень «духовна/метафізична» з наших позицій богословська/релігійна, «суспільної шкідливості» та «суспільної небезпеки». Звідси як узагальнюючий концепт, варто сказати, що все це можливе у рамках міждисциплінарного дискурсу, адже мистецтво та кіно, наука і релігія, загалом весь комплекс і багаж знань здобутих людством потребує свого постійного переосмислення з позицій кримінологічних мотивів. Власне нами, така робота безперервно проводиться, і можна з упевненістю сказати, що все ж кримінологія є не скільки соціологічною наукою/як відповідний їй напрям - соціологія злочинності з якого вона розпочиналася, а насамперед, кримінологія відбулась як міждисциплінарна парадигма за кордоном і у нас.

Кримінолог є одночасно і аналітиком, і порадником, практиком, так як може запропонувати чи не найбільш дієві шляхи вирішення тієї чи іншої проблеми, а головне стратегом і тактиком, коли кожного дня надає відповідні

рекомендації та відкриття як слід діяти, відкриває новий погляд на те чи інше вирішення проблем. Тим самим, шляхом кримінологічного менеджменту вдасться особливо популяризувати ту чи іншу галузь методом наукового інтерв'ювання чи іншими прогресивними аспектами своєї аналітичної та практичної роботи.

Отож, слід відходити від стереотипу, що кримінологія – це обслуговуюча наука кримінального права. Її рамки/рубежі/типікони, безперечно, набагато вищі та більш об'ємні. Хоча безперечно виходячи зі слова «Crimin» вона має максимальне наближення до кримінального права і прагне охопити зло у його низинних станах від лукавого/злого помислу до злочинної поведінки окремої людини та людства, коли створюється реальна загроза заподіяння шкоди у рамках «суспільно небезпечного» тобто злочину, не відкидаючи при цьому фонові явища слочинності у спрямованості «суспільно-шкідливого». Ступінь їхньої градації постійно різниться і залежить від умов, і факторів, які впливають на розвиток суспільства, відображають його благополуччя чи низинні стани, а також тут варто згадати про ментальність, культуру, звичаї, традиції, цінності, генні/генотипні лінії, де прихований генотип/генофонд нації, народності тощо.

Кримінотеологія: її нові смисли і значення. Кримінотеологія відіграє особливу роль у формуванні високих смислів не лише кримінології, а й кримінального права, викристалізуючи щоразу нові конструкти, заглиблюючись у божественне пізнання права крізь призму соціальної реальності. Власне цей шлях був притаманним для багатьох митців і вчених, які в основу своєї праці закладали євангельські мотиви, а в нашому випадку священне писання, яке містить у собі сегменти Старого завіту/Старозавітної Церкви як праобразу і підготовки до Нового Завіту/Новозавітної церкви основою якої є Євангеліє. *«Пийте з неї всі, бо це кров Моя Нового Заповіту, що за багатьох проливається на відпущення гріхів» «Пійте от неї всі: сія бо єсть Крѡвь Моя, Нѡваго Завѣта, яже за многія изливаема во оставленіе грѣхѡвъ. (Мф.26:27-28).*

Засадничим принципом/конструктом/основою розвитку суспільних відносин з позицій справедливості та людських міркувань є закон відпадати/відшкодування/«возмездия». У Старому Завіті це принцип Таліона: «зуб за зуб, око за око», а в Новому Завіті таким є принцип за яким хто вдарив тебе у праву щоку підстав ліву *«А Я вам кажу не противитись злomu. І коли вдарить тебе хто у праву щоку твою, підстав йому й другу».* *«Азъ же глаголю вамъ не противитися злѹ: но аще тя кто удариць въ деснѹю твою ланѹту, обрати емѹ и другую» (Мф.5:39).* У цьому спектрі кримінологія йдучи «як по лезу ножа» повинна дати влучні відповіді та рекомендації за принципом *«кесарю кесарево, а Богові Боже» «воздадите ѹбо кесарева кесареви, и Бѡжія Богови» (Мф.22:21).* Важливо розібратися, де і коли можливе помилування, гуманізація «суспільно шкідливого» чи «суспільно-небезпечного», зважаючи на немічну природу людини. Коли гріх набирає форм

традиційності/багатьох трансцендентних станів тобто таких, які переходять межу дозволеного, тоді треба бити на сполох і виводити ті чи інші діяння у розряд протиправного/правопорушень з акцентами на «суспільну шкідливість» – проступків, провини, делікту чи «суспільно-небезпечного» – злочинів.

Таким чином, терези справедливості з позицій людського/державницького передбачають однакову міру відплати. Якщо говоримо про принцип рівності, значить можна вести мову про принцип «рівної міри відплати»/рівномірності у аспекті справедливості. Тобто там, де вона доречна, слід/необхідно відшкодувати принаймні «рівну міру» завданої шкоди/покарання чи страждання, щоб напоумити/провчити людину, цілі народи, суспільства; щоб зло не перемогло, не об'явило себе добром, не восторжествувало, не набуло більших обертів і поширеності. Чи правильно це? Господь говорить: «Терпеливістю вашою душі свої ви здобудете» *«Въ терпѣніи вѣшемъ стяжіте дѹшы вѣшя»* (Лк.21:19). *«Навчіться від Мене, бо Я тихий і серцем покірливий, і знайдете спокій душам своїм»* *«Научитесь от Менѣ, яко крѹтокъ ѣсмь и смиренъ сѣрдцемъ: и обрѣщете покої душѣмъ вѣшымъ:»* (Мф.11:29). А стосовно відплати «рівної міри» – *«Не мстїться самі, улюблені, але дайте місце гнѣву Божому, бо написано: Мені помста належить, Я відплачу, говорить Господь»* *«Не себѣ отмѣщающе, возлюбленіи, но дадите мѣсто гнѣву. Пїсано бо ѣсть: Мнѣ отмѣщеніе, Азъ воздамъ, глаголетъ Господь»* (Рим.12:19).

Як бачимо сфера і межа державного/соціального/людського з позицій помилування і немочей людини/її прагнення до справедливості є надзвичайно важкими/складними. Однак все ж, кримінологія повинна взяти на себе цю ношу, що далеко не просте/надзвичайно відповідальне/складне завдання в окресленому констуртиві, адже зачіпається досить тонка грань, яка потребує особливого заглиблення у внутрішньо-духовні світи особистості та Всесвіту. Лише з допомогою Благодаті Божої «яка немічних лікує, а хворих зціляє», «Божественная благодать, всегда немощная врачующая и оскудевающая восполняющая...» /за молитвою на чин рукоположення/висвячення/хіротонії, можна спробувати в подальшому окреслювати вказаний напрям наукових досліджень. Головне – це орієнтир, а для нас таким є Христос у буремному морі життя, де карабель Церкви Христової повинен не схибити, щоб досягти/осягнути бажаного пристанища – Царства Божого, як на Землі так і на Небесах.

Слідуючи вислову святих отців, що Євангеліє це аптека від усіх хвороб, в тому числі і хвороб суспільства, тоді можна з упевненістю сказати, що взявши курс на глибинне осягнення Священного Писання і Священного Передання, враховуючи орієнтир розвитку старозавітніх та новозавітніх суспільних відносин, залишається нашарувати/накладати/співставити його і науково обґрунтувати у рамках багатьох напрацювань «науки та релігії», «віри і розуму» з перенесенням на полотно і призму сучасної правової та соціальної реальності/дійсності.

Кримінальна юстиція багатьох країн зазнає постійних трансформацій/змін, що супроводжуються багатьма причинами і факторами. У світлі сучасних тенденцій обговорення проєкту нового Кримінального Кодексу України, слід відзначити, що велика кількість наукових проблем кримінально правової дійсності залишається невирішеною. З'являються нові статті КК, такі як насильства в сім'ї. Гендер набуває модерних форм і видозмін, і, головне не допустити, щоб сфера регулювання кримінального не поширювалася в гріховному. На особливу увагу заслуговують релігії багатьох держав, які займають позицію спротиву чи легалізації гріховного, що може спровокувати як внушньо національну так і міждержавну злочинність.

Сучасна кримінологія багата безліччю кримінологічних теорій, де кожна характеризується своїми рекомендаціями, викристалізовуючи закономірності окремих видів злочинного, його тенденцій та умов, факторів (детермінатів). Однак скоріш, саме кримінологія за нинішніх умов, коли так потрібен орієнтир на істинність знання, щоб не схибити, може запропонувати адекватний вихід із тупикових/безвихідних/турбулентних ситуацій і станів. Так би мовити вона здатна реанімувати суспільну свідомість від зубожіння і насміхань, вивести її на якісно нові щаблі та орієнтири, насамперед від багатьох низинних/гріховних станів до висот.

Кримінологія не може розглядатися як галузь кримінологічних знань лише про релігійну злочинність/злочини, які вчиняються на релігійному ґрунті. Спектр її досліджень набагато більший і глобальніший. А саме злочинна поведінка «падшого» ангела, дерево пізнання добра і зла, гріх Адама і Єви, злоба Каїна, благочестиве зерно Авеля і Сіфа, дві великі цивілізації каїнітська та сифітська, всесвітній потоп і Ноїв Ковчег, три Сини Ноя – Сім, Хам, і Іафет. Треба згадати і про вдячність старозавітного Іова, попри все що йому прийшлося пережити; що таке «Бич» Божий, коли людство впадає у страшні прогрішення; чи всяка влада від Бога; чи має нинішній цивілізаційний розвиток багатьох держав відношення до найдавніших часів Адама і Єви і як це проявляється на генних/генотипних/родових лініях багатьох народностей? Звичайно ж новозавітня двохтисячолітня християнська історія багата мучениками за віру христову і взірцями святості життя. Можливо це далеко не повний перелік питань, який час від часу знаходитиме відображення у висвітленні багатьох/різносторонніх аспектах кримінології.

Типи зла/злочинної поведінки, її закономірності простежуються впродовж тисячоліть, а саме йдеться про теологічні межі дозволеного і забороненого, добра і зла, війни і миру. Спектр і сегмент осмислення злочинного і праведного у рамках сьогодення та орієнтиру на старозавітню і новозавітню історію безмежний, коли щоразу видніються нові нескорені краєвиди відкриттів, де сила і дух глибинного

дослідження кримінології щоразу спонукає заглибитись у кожне відкрите згори/звище та прочитане слово божественного та людського.

Тактики і стратегії кримінології у протидії злочинності є найбільш перспективним шляхом не лише для здійснення наукових досліджень у рамках духовно-ціннісної концепції праворозуміння, але втілення багатьох напрацювань на практиці. Буває так, що норми права, моралі, релігії не діють тоді можна використати багатий богословський досвід на прикладі реальних життів святих людей, які одного разу вирішити стати на шлях істинності та змінити кардинально вектор життя у аспекті покаяння.

Наукові позиції багатьох провідних вчених нашої держави свідчать про необхідність розроблення метафізичного / релігійного / теологічного / богословського у кримінології. І цей шлях неодмінно принесе багато успіхів. Можливо у такий спосіб українська кримінологія здатна здійснити значний прорив у багатьох сферах і галузях наукового знання. Стратегія наукових пошуків тут досить об'ємна, особливо в умовах глобальних потрясінь та нинішньої російсько-української війни, коли все довкола сприймається по-іншому, адже людство вступило у пророчу апокаліптичну епоху.

Нові кримінологічні виклики і загрози спричиняють потребу у імплементації іноземного досвіду, однак основний акцент ставиться на своє/власне/національне/самобутнє. Можливо у майбутньому в Україні буде створений спецкурс кримінології, де відповідні спеціалісти залучатимуться до читання лекцій як в окремих закладах освіти так і на загальнодержавному рівні. Особлива взаємодія тут повинна відбутись із представниками богословської освіти. Головне – це перевірка наукових пошуків на знак уникнення ересей. Так, кримінологія могла б надати суттєву допомогу і знання в дослідженні портрету особи злочинця, його психологічних травм і деформацій і, на основі багатого досвіду виробити певні рекомендації. Шлях міждисциплінарного аналізу, перегляду великої кількості наукових публікацій присвячених тій чи іншій проблемі є найбільш перспективним. Якісна підготовка наукових кадрів в тому числі і на новому поприщі – кримінології, може дати дієві результати у боротьбі зі злочинністю. Лише напрям кримінології на сьогодні ще зовсім не розроблений і потребує своєї особливої узагальненості.

Перспективи трансформацій окремих кримінологічних теорій і галузей знання неминучі, адже кримінологія немов би пронизує всі сфери суспільної життєдіяльності та знаходиться на значно вищій ієрархії у порівнянні з усім виробленим/накопиченим знанням. Йдеться про високі рівні концептуалізації злочинності і, як результат виходу із ганебних станів шляхом добродійності. Тут відбувається особливе поринання у внутрішні світи з допомогою особливих духовно-молитовних станів, де існує можливість відкриття нового. У цьому

аспекті можна виробляти ідеологічні конструкти/мотиви та основи кримінологічної і кримінально-правової протидії/профілактики/превенції злочинності, її політики, як запоруки подолання багатьох негативних станів і тенденцій сучасного світу з позицій духовно/культурно-ціннісного і традиційно-звичаєвих форм українського суспільства.

Методологічні тренди сучасної кримінології найрізноманітніші де, кожен пропонуватиме вирішення тієї чи іншої проблеми у свій, власний, самобутній спосіб. Велике різноманіття сутностей, концепцій, теорій, підходів, принципів та відкриттів свідчить далеко не про соціологічний вимір кримінології на засадах статистичних даних, а насамперед акценти зміщуються на міждисциплінарний зріз, який може стати основою для вироблення сучасного національного права і законодавства України.

Отож, соціологічний концепт злочинності не є пріоритетом, адже велика кількість злочинів носить латентний характер. Значить треба прибгати до набагато більших орієнтирів. Деструкт гендеру призвів до багатьох трансформацій особистостей у сфері гріховного. Відповідно, слід боротись за в уми людства, а це складний і довготривалий процес.

Причинний аналіз «суспільно-шкідливого» та «суспільно-небезпечного» свідчить про значний вплив негативу на молодь, де, безперечно, велику роль у його подоланні відіграє сім'я. Крім цього, такі проблеми суспільства як наркотики, насилля, екстремізм, садизм, втрата істинних цінностей та орієнтирів призводить до багатьох порушень і трансформацій у сфері гріховного. Кримінологічна безпека як ідейна основа протидії злочинності є основним базисом, завданням та пріоритетом у форматі концептуальних положень щодо протидії знищення державності через дискредитацію молоді. Нові догми і підходи у ставленні до матеріального і духовного повинні засновуватись на девізі «істинна свобода без гріха».

Розвиток таких напрямів як кримінологічний конституціоналізм, кримінологічне літературознавство кримінологічна адміністративістика, цивілістика, як сфери виявлення «суспільно-шкідливого» та «суспільно-небезпечного» можуть запропонувати надати відповідні рекомендації на багато запитань кримінального права з визначенням тих чи інших норм у розряд кримінального. Якщо зло у кримінології/або богословській кримінології розпочинається зі злих гріховних помислів, отож бачимо спектр який вона охоплює. Звідси потребує свого розроблення доктрина релігійної безпеки нашої держави з перспективою проведення комплексної кримінологічної/релігієзнавчої експертизи у виявленні загроз народу, державі, суспільству.